

Освајање власти и одржавање на њој је одувек било у центру политичке праксе, али и теоријског промишљања политике као кључног друштвеног феномена. Воља да се врши власт јесте темељ политике. На сферу политике утичу како они фактори који се називају унутрашњи тако и они спољашњи. Унутрашња криза, распад СФРЈ, међународне санкције и притисци јесу околности које су психолошки утицале на наше политичке елите и, сходно томе, на одабир механизма формирања и вршења власти у нашој блиској прошлости и садашњици. Наши политичари су, чини се, били под већим утицајем и притисцима споља него домаћег јавног мњења. То је условило одређене специфичности нашег политичког живота које су утицале на стил политичке борбе, на средства која се користе у истој. Најновији покушаји формирања власти у београдским општинама показују старе матрице, али, чини се, и нове моменте.

Наиме, после добијених локалних избора у Земуну и на Вождовцу приметна је изражена агилност напредњака и истрајност у жељи да се узме власт у поменутих општинама. Ипак, и истрајност има границе, а понуде напредњака имају, бар по речима Вучића, доњу црту испод које се неће ићи. Наиме, Вучић каже у интервјуу за *Блиц* поводом Дачићеве поруке о неприхватљивости општих принципа договорених између ДСС-а и СНС-а: „Ако је неко мислио да ћемо ми сада да клечимо и молимо, грдно се преварио јер нећемо. Понуда је: ако хоћете у савез за општине, а што је у интересу грађана, дођите, ако не, у реду, ићи ћемо на изборе и победићемо вас све“.

Иако ова изјава некимма можда делује самоуверено она, с друге стране, ипак показује жељу двојца Николић-Вучић да се скоро по сваку цену још сада у некој коалицији формира власт на локалу. То се види из делатности напредњака после избора који су садржали понуде готово свим политичким странкама (па чак како Николић каже и владајућем ДС-у уколико све опозиционе странке одбију пружену руку) за формирање коалиције, и тек уколико сви одбију или поставе нереалне услове следи ова Вучићева одлучност о понављању избора. Дакле, треба узети власт у коалицији са колико толико прихватљивим партнером или, у другом случају, ићи на нове изборе опет да би се узела власт. Никако олако не препустити могућност било ком савезу странака да формира коалицију. Колико овакав „властољубив“ напредначки став има утемељење у реалполитици можемо боље видети ако се осврнемо на блиску прошлост српске политичке сцене.

Модел формирана власти у блиској прошлости

Када се осврнемо на начине и стилове формирања власти у периоду после петог октобра запазићемо, мање или више, наставак тренда деловања које је карактеристично за опозициону сцену у време Милошевића. Тада, услед прокламованог приоритетног циља рушења „диктатора“, опозиција се руководила принципом квантитета, односно сабирањем и здруживањем свих антимилошевићевских групација, без обзира на идеологију, а зарад узимања власти и рушења постојеће олигархијске СПС-овске номенклатуре.

После пада Милошевића – три године влада ДОС, чија политичка идеологија, састављена од разних, често и супротстављених идеолошких групација, нема јасан политички и национални програм. Резултат таквог стања су већ добро позната уцењивања од стране слабијих партнера у коалицији и не ретка попуштања водећих и најјачих коалиционих играча, све зарад очувања власти као једине интеграционе (која је временом постајала све више и идентитетска) тачке око које није било скоро никаквог спора у овим разнородним и идеолошко-програмски неприродним савезима. Овакво „аматерско“ и недржавно вођење политике имало је за резултат попуштање и излажење у сусрет захтевима готово свим антидржавним групацијама (првенствено Чанковим аутономашима) те круњење стабилности државе како на националном, тако и на економском и културном плану, те слабљење државног организма нарочито видљиво у спољној политици.

У време Коштуничиних влада се оваква парадигма (окупљање „демократских“ снага против „мрачних сила“ прошлости оличених у СПС-у и тада надирућим радикалима) формирања власти, истина у нешто принципијелнијем издању, наставила. Наиме, Коштуница је формално на консултације звао и Николића као представника најјаче странке, али је то било мотивисано само поштоваем демократске процедуре. Нико није ни сматрао да је притом постојала било каква озбиљна намера. Чак му је са друге стране политичког спектра замерано што уопште разговара са радикалима који, као мрачна српско- милошевићевска прошлост, представљају (по њима) баласт Србије на путу ка европским интеграцијама.

Тако је модерна демократска Србија игнорисала изборну вољу грађана која је највише тада била приклоњена радикалима на челу са Николићем и Вучићем. Последице оваквог размишљања су биле поновне коалиције усмерене на обезбеђивање квантитативне посланичке преваге у скупштини, зарад онемогућавања „штетних“ радикала да се дочепају политичког трона. Временом, са јачањем тадашњих радикала и све тежим навлачењем потребног броја посланика у скупштини, спремност крупних политичких играча попуштању маргиналима (малим политичким странкама без озбиљног упоришта у народу) на политичкој сцени је расла и све више озбиљно угрожавала могућност реализовања озбиљнијих политичких пројеката. Тако смо све више долазили у ситуацију

у којој су велике странке више водиле рачуна о могућности испуњења захтева маргиналним политичким факторима, него ли о озбиљном и стратешком вођењу државе.

(Не)принципијелне српске коалиције

Није чудо што је чест утисак које су српске владе остављале био конфузност, нејасне намере и циљ, па чак у неким ситуацијама конфликти унутар саме владе и класична неслога. Ово је било нарочито уочљиво и изражено у Коштуничиној другој влади када је ова буквално била подељена на ДС-овску и ДСС-есовску фракцију, те је одавала један неприродан, па чак и шизофрен утисак. Без обзира на данашњу убедљиво најачу снагу ДС-а услед присутности мноштва малих странака, ни данашња влада по том питању не стоји много боље и тешко да обећава много више.

Све ово показује штетност игнорисања доминантне идеје (или у неким случајевима као данашњем уцењене од стране најмаргиналнијих политичких групација које немају скоро никакаво утемељење у народу) подржаване од грађана Србије, а оличене у најјачој странци. Став игнорисања, или ослабљивања коалицијом са малим странкама слаби владу и државу у целини, а политику води ка дебатама о маргиналним питањима. Занемарују се витални и стратешки изазови због којих се води политика и због којих тежња ка узимању власти постаје реалан, оправдан и позитиван став свих озбиљних политичких актера. Примарна идеја водиља неке политичке групације представља став грађана Србије (оличен у странци којој су дали своје поверење) који треба оријентационо да, уз потребне минималне корекције, формира унутрашњу и спољну политику, те да буде фактор окупљања странака са сличним или блиским ставовима зарад освајања власти. У супротном, сви интереси грађана и државе бивају доведени у питање зарад најприземнијих личних и партијских интереса.

Локал и глобал, прошлост и садашњост

Треба такође констатовати још једну мањкаву перцепцију већине водећих српски политичара последње две деценије. Наиме, досадашњи однос већине политичких странака, нарочито "патриотске" оријентације према локалној власти био је нереалан и често чак и потцењивачки. Наиме, сматрало се да локал нема велику тежину за вођење политике на националном нивоу и остварење националних програма. Услед тога, обично су странке на власти (деведесетих СПС, а данас ДС) посвећивале већу пажњу локалним збивањима, иако би, у најмању руку, било исто тако логично да такав став има и

опозиција. Да је такав став правилан види де из великих протеста 96-97, када су демонстрацијама брањене победе опозиције у великим градовима, укључујући и Београд. Пошто је одбрањена изборна воља грађана и формирана опозициона власт у градовима, спречено је обесмишљавање воље грађана и трасиран пут ка рушењу Милошевића са власти на државном нивоу. Тешко да би било могуће извести пети октобар без отпора 96-97. Такође, кроз отпор краћи гласова и жељи да се узме власт добијена легитимно на изборима, коалиција „Заједно“ (која је углавном била основа потоњег ДОС-а) је представила себе (за разлику од Шешеља који је без проблема предао очито добијену председничку власт СПС-у 97.) као озбиљног играча, са озбиљним намерама који заслужује респект. Исто тако, психолошки је ојачала схвативши да се власт може узети и од „диктатора“ какав је Милошевић. Но, морамо само констатовати да су тада у питању били велики градови укључујући и престоницу, те да је готово немогуће било не уочити важност освојене победе. Велико је питање да ли би се тадашња опозиција борила за нека маргинална места у унутрашњости и мале општине у градовима.

Садашњу ситуацију, после одржаних локални избора на Вождовцу у Земуну и Косјерићи актуелизују два питања. Питање битности локала како по локалну тако и по националну стратегију крупних политичких странака је и не мање битно питање које се своди на дилему да ли је демократски и у националном интересу квантитативно при формирању власти збрајати општинске заступнике. Или, поштујући водећу идеју оличену у победничкој странци следити идеје и ставове грађана препустивши победничкој политичкој групацији место фаворита при стварању општинских органа власти, те сходно томе, предати јој првенство у креирању политике у општинама за наредни период.

Наизглед, ово питање можда нема толику важност, али заиста није тако. Наиме, ова борба Николића и Вучића за Земун и Вождовац може да се схвати као борба за власт, али и као борба за један реалан, практичан и демократски принцип. Ако би челници СНС-а као они који су добили највише гласова олако препустили иницијативу било коме, или се одрекли аспирација за власт у београдским општинама, показали би малодушност која би била сажета у поруци грађанима да за њих баш и није корисно гласати. Такође, то би била порука властима да немају посла са озбиљним конкурентским играчима, те демократској јавности да не разумеју како функционише озбиљно и напредно демократско друштво. Дакле, показали би се као лидери ниског рејтинга и малог калибра, који ће се у одређеном тренутку задовољити малим делом колача што би свакако било фатално за ту странку и штетно за српску опозициону сцену.

Чини се да је напредначки двојац ово схватио, те се лако може уочити да су (Николић-Вучић) одлучни да формирају власт као победници избора сматрајући то, чини

се оправдано, природним процесом и резултатом изражене воље грађана. Тиме се бране два већ поменута битна принципа. Актуелизовање значаја локала у страначкој борби и принцип заступништва у власти демократске већине која је често у комбинаторикама око формирања власти водећих политичара занемаривана. У противном, (напредњачком неинсистирању на власти) напредњачки лидери би изгубили и подршку у народу и водеће место (сада је то већ евидентно) у опозиционом „патриотском“ блоку.

Напреднаци и власт

Боравећи у опозицији дуги низ година Николић је, чини се, схватио узалудност животарења у опозицији. Критизерске и често нереалне опозиционе изјаве, лишене одговорности, често дају конформистички приступ виталним проблемима. Власт представља арену сурове стварности и ко хоће било шта реално и корисно да уради за српски народ и српске грађане мора имати смелости и храбрости да се суочи са изазовима које она носи. Стварност је у опозиционом блоку избацила напредњаке као водећу странку, те као оне који морају да поведу српску опозициону сцену у том правцу. Да ли ће успети – време ће показати. „Властољубивост“ сама по себи свакако није зло. С друге стране, све инертнији и анахронији ДСС и „секташки“ радикали сигурно нису најидеалнији за вођство у опозиционој групацији странака, што исто тако у савременом тренутку фаворизује напредњаке.

Првобитна формулација Николића и Вучића о СНС-у као озбиљном предузећу којем је циљ освајање власти ради реализовања страначке визије Србије делује, чини се, све озбиљније (због тога су, уосталом, иступили из СРС-а, а услед деценијског таворења у опозицији). Њихова ангажованост на терену и жеља да се реализује изборна воља грађана (без обзира да ли ће успети у овом тренутку) у београдским општинама то потврђује, а место предводника опозиције као да им је својим (не)деловањем већ препустио Коштуница. У том контексту се и може разумети њихова скоро симултанка, односно преговори са готово свим политичким опцијама за формирање општинске власти.

Савремени тренутак је избацио напредњаке као представнике, по многим, патриотског и маргинализованог дела Србије који тражи своје место у власти, како у локалној, тако и републичкој. Због тога би напредњачки прваци требали, а чини се и да имају историјску шансу, да „властољубивост“, која је у природи сваког човека, искористе и ставе у службу афирмације елементарних националних и друштвених интереса, а пре свега, увођење до сада маргинализоване патриотске српске јавности у сферу власти и реалнополитичког.